

УДК: 355(477).316.485.26-048.66

DOI: 10.33099/2707-1383-2023-47-1-59-70

Олександр НАШИВОЧНИКОВ*кандидат історичних наук,**Національний університет оборони України
(Київ, Україна)**ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4197-6408>**Електронна пошта: dr.alexander@ukr.net***Олександр ПЕЧОРІН***кандидат військових наук,**Національний університет оборони України
(Київ, Україна)**ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3130-2952>**Електронна пошта: dresant27@i.ua***ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
В АНТИТЕРОРИСТИЧНІЙ ОПЕРАЦІЇ:
ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Застосування Збройних Сил України в антитерористичній операції є складним питанням, яке потребує всебічного вивчення. Дослідники провели значну роботу щодо об'єктивного аналізу нормативно-правових документів, які обґрунтовували необхідність і можливість застосування воєнної сили на сході України у 2014–2018 роках. В статті розглядається сутність таких понять, як «тероризм» й «терористична діяльність» та акцентується увага на недосконалості законодавчої бази із застосування військових частин і підрозділів Збройних Сил України в антитерористичній операції, що заважало повною мірою протидіяти російській збройній агресії.

Ключові слова: *антитерористична операція, Збройні Сили України, законодавство, збройний конфлікт, нормативно-правові акти, російська агресія.*

Постановка проблеми. Російська збройна агресія проти України, що розпочалася на початку 2014 року, та її активізація у лютому 2022 року

привернула увагу міжнародної спільноти до готовності України та її Збройних Сил відповідати зовнішнім загрозам та долати проблеми активі-

зації антиукраїнської терористичної діяльності та сепаратистських рухів усередині держави.

Водночас, тривалий негативний вплив проросійських сил на українське законодавство привів його до недосконалостей та низки суперечностей в правовому полі України, що унеможливлювало застосування військової сили в повному обсязі у зв'язку з порушенням суверенітету нашої держави. Саме відсутність стійкої системи державного та військового управління, заснованих на верховенстві права, доцільно вважати головною небезпекою для територіальної цілісності нашої держави.

Отже, наявність суттєвих неузгоджень у законодавчій базі України в умовах російської агресії, зокрема щодо залучення Збройних Сил України, спонукають до ретельного аналізу тогочасних нормативно-правових актів у сфері забезпечення національної безпеки держави. Необхідність з'ясування правової та нормативної бази щодо застосування Збройних Сил України в антитерористичній операції зумовлює актуальність даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерес дослідників до застосування військової сили на сході України в період з 2014 по 2018 роки, передусім законних підстав участі військових частин і підрозділів Збройних Сил України в боротьбі з агресором, актуалізується значною кількістю наукових праць. Тематика

проведення антитерористичної операції висвітлювалася багатьма вченими, зокрема їй присвятили свої праці Є. Магда (Магда, Є. 2015, 304 с.; Магда, Є. 2017, 268 с.), С. Кульчицький, Л. Якубова (Кульчицький, С. & Якубова, Л. 2019, 496 с.), В. Горбулін, В. Бадрак (Горбулін, В. & Бадрак, В. 2023, 276 с.), В. Попов (Попов, В. 2018, 338 с.; Попов, В. 2020, 240 с.). Безумовно, вони зробили вагомий внесок у висвітлення цієї проблематики, однак зазначені автори досліджували більшою мірою політичні аспекти російсько-українського збройного конфлікту та його передумов.

Дослідження гібридного характеру збройного протистояння висвітлювались у наукових працях військових дослідників, зокрема, С. Сегеди, В. Шевчука (Сегеда, С. & Шевчук, В. 2019, 66 с.), З. Гбур, С. Кошової (Гбур, З. & Кошова, С. 2021, с. 72–80), Г. Кудрявцева (Кудрявцев, Г. 2019, 218 с.), а також в колективних працях і монографіях, виданих у Національному університеті оборони України (Апполонов, О., Щипанський, П. та ін. & Руснак, І. (керівник). 2017, с. 162). Проте аналіз антитерористичної операції здійснювався здебільшого в контексті бойового застосування частин та підрозділів Збройних Сил України.

Метою статті є аналіз нормативно-правових засад застосування військових частин і підрозділів Збройних Сил України в антитеро-

ристичній операції 2014–2018 років, а також визначення проблем щодо правового підґрунтя застосування військової сили під час ведення бойових дій проти російського агресора.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навесні 2014 року російськими диверсантами та озброєними місцевими колаборантами були зайняті українські міста Донецьк, Луганськ, Горлівка, Краматорськ, Лисичанськ та Маріуполь, а 12 квітня під командуванням полковника російської федерації Ігоря Гірка були захоплені міста Слов'янськ і Дружківка Донецької області (Вісім років тому оголосили про початок Антитерористичної операції на сході України. 2022). Наступного дня у передмісті Слов'янська, потрапивши у засідку бойовиків, загинули офіцери Служби безпеки України «Альфа» (7 років від початку антитерористичної операції на Донбасі. 2021). Незабаром терористами були захоплено ще кілька населених пунктів Донецької області, де почали формуватися групи сепаратистів з місцевих мешканців¹. В окремих містах, зокрема у Харкові, вдалося навести порядок силами українського спецназу. Однак, в середині квітня ситуація стала набувати загрозливого характеру. З огляду на це ввечері 13 квітня 2014 року Рада національної безпеки і оборони України при-

йняла рішення «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України». Наступного дня виконуючим обов'язки Президента України О. Турчиновим, відповідно до статті 112 Конституції України, був виданий Указ «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року “Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України”» (Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року “Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України”». 2014). Цей Указ набував чинності з дня його опублікування. Тому, саме 14 квітня 2014 року слід вважати офіційним початком антитерористичної операції. Районом проведення антитерористичної операції було охоплено Донецьку і Луганську області (з 14 квітня 2014 року), а також Ізюмський район Харківської області (з 14 квітня по 7 вересня 2014 року) та (з 2 грудня 2015 року) (7 років від початку антитерористичної операції на Донбасі. 2021).

Початку проведення антитерористичної операції передувала окупація російською федерацією Кримського півострова та ескалація напруги у південно-східних областях України, що супроводжувалися захо-

¹ Галузевий державний архів Міністерства оборони України (далі — ГДА МОУ). Ф. 516. Оп. 1 П-14. Спр. 43 (донесення). Арк. 33

пленням адміністративних будівель, приміщень Служби безпеки України, міліції та проголошенням так званих «народних республік» (Вісім років тому оголосили про початок Антитерористичної операції на сході України. 2022). В квітні 2014 року почалося стрімке загострення негативної ситуації: за підтримки російських спецслужб під контролем незаконних збройних формувань («російських козаків» тощо) опинилися, окрім Криму, частина Донецької і Луганської областей (Кульчицький, С. & Якубова, Л. 2019, с. 402–405). Отже, стало зрозуміло, що сил правоохоронних органів для подолання небезпеки буде недостатньо. До того ж мали місце випадки, коли представники правоохоронних органів та інших військових формувань України переходили на бік проросійських незаконних збройних формувань² (Кульчицький, С. & Якубова, Л. 2019, с. 406). Тому керівництвом держави було прийнято рішення щодо залучення Збройних Сил України до боротьби з російськими диверсантами, незаконними збройними формуваннями та іншими терористичними групами.

Однак перш ніж розглядати боротьбу з тероризмом, на наш погляд, слід розглянути етимологічну сутність тероризму як соціально-політичного явища та його історичні витоки.

² ГДА МОУ. Ф. 516. Оп. 1 П-14. Спр. 43 (донесення). Арк. 45, 52

В академічному тлумачному словнику української мови терор визначається як найгостріша форма боротьби проти політичних і класових супротивників із застосуванням насильства, а також й фізичного знищення. Тероризм — це практика застосування терору (Білодід, І. К. (ред.). 1979, с. 93–94). Розвиток масового терору пов'язують з ім'ям Робесп'єра, який під час Великої Французької революції (1789–1795 рр.) оголосив терор внутрішньою політикою цілої держави. Внаслідок такої політики в той час на території Франції виникло безліч кримінальних товариств, головною метою яких були не соціальні перетворення, а насамперед вбивство і грабіж (Белашева, І. В., Ершова, Д. А. & Есяян, М. Л. 2016, с. 38). Наразі під терористичною діяльністю розуміють підтримку антиурядових і сепаратистських рухів із широким застосуванням тактики повстанської боротьби у поєднанні з методами партизанської війни й диверсійної розвідки. Кінцевою метою діяльності будь-якої терористичної діяльності вважаються внутрішні політичні зміни або перерозподіл сфер впливу та фінансових потоків серед представників бізнес-структур (Попов, В. Ю. 2021, с. 28–30). З огляду на це «терор» і «тероризм» можна визначити як форми політичної боротьби всередині суверенної держави.

У Законі України «Про боротьбу з тероризмом» термін «тероризм» вживається у значенні «суспільно

небезпечної діяльності, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей ...» (Про боротьбу з тероризмом ... 2003). Водночас, у цьому законі терористичним формуванням вважається організація, що складається з трьох і більше осіб. Також згідно із законом до району проведення антитерористичної операції належать ділянки місцевості або акваторії, а також будівлі, споруди, приміщення та території (акваторії), що прилягають до них. Звичайно, мова йде про достатньо обмежену ділянку місцевості та кількість осіб, що залучаються до терористичної діяльності. Однак саме таке формулювання давало підстави юридично визначити антитерористичну операцію у якості формату залучення складових сектору оборони із протидії діяльності незаконних збройних формувань.

Згідно з чинним законодавством, антитерористична операція визначається, як «комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків

терористичної діяльності». При цьому, для безпосереднього управління антитерористичною операцією та керівництва силами і засобами, що залучаються до її здійснення, утворювався оперативний штаб, який очолював керівник Антитерористичного центру при Службі безпеки України. Отже, відповідно до статей 1, 12 Закону України «Про боротьбу з тероризмом», протидію терористичній діяльності мають очолювати та здійснювати насамперед правоохоронні органи із залученням, за необхідністю, Збройних Сил України та інших військових формувань (Про боротьбу з тероризмом ... 2003).

Справа в тому, що фактично проти України діяли не терористи, а озброєні російські найманці, які безпосередньо здійснювали наміри воєнно-політичного керівництва російської федерації. При цьому, стратегічною метою російської влади було не проведення окремих терористичних актів на території суверенної сусідньої держави, а безпосередньо повалення державного устрою України з подальшим знищенням її державності.

Однак відповідно до свого статусу, структура Служби безпеки України не містила військових частин та підрозділів, спроможних вести бойові дії на широкому фронті із застосуванням важкого озброєння та авіації (Про Службу безпеки України ... 1992). Станом на 2014 рік у законодавчій сфері взагалі не існувало нормативно-правових документів,

що надавали б правові основи для застосування Збройних Сил України з метою протидії російській агресії. Опосередковано це підтверджується Законом України «Про Збройні Сили України», згідно з яким Збройні Сили України забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України (Про Збройні Сили України ... 2000), та Законом України «Про оборону України», відповідно до якого Збройні Сили України — це військова державна структура, яка призначена для збройного захисту незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та неподільності України від воєнного нападу ззовні (Про оборону України ... 1991). Проте офіційного оголошення війни з боку керівництва російської федерації не було. Навпаки, російське воєнно-політичне керівництво наголошувало на тому, що події на Донбасі — це боротьба місцевого населення із «режимом київської хунти».

Отже, виникала парадоксальна ситуація: Служба безпеки України не мала можливостей для протидії російській агресії, а Збройні Сили України — не мали юридичних повноважень для її здійснення. Можна констатувати, що у 2014 році існуюча нормативно-правова база не давали змоги складовим сектору безпеки і оборони України ефективно реагувати на тогочасні виклики.

Лише у січні 2018 року, напередодні завершення антитерористичної операції та початку операції Об'єднаних сил, стаття 3 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» була доповнена абзацом, у якому, зокрема, говорилось, що антитерористична операція може здійснюватися одночасно із відсіччю збройної агресії та/або в умовах запровадження воєнного чи надзвичайного стану (Про боротьбу з тероризмом ... 2003).

Додамо, що умовах загрози суверенітету та територіальної цілісності держави політичне керівництво України було змушене створювати інші моделі сил, спроможних виконувати як правоохоронні функції, так і функції із захисту від воєнних загроз. Зокрема, 13 березня 2014 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про Національну гвардію України». На основі з'єднань та військових частин внутрішніх військ МВС України створювалося військове формування, яке мало більш широкі повноваження у сфері забезпечення воєнної та державної безпеки. Зокрема, до основних функцій Національної гвардії України відносилися: участь у відсічі збройної агресії; захист конституційного ладу України, цілісності її території від спроб змінити її насильницьким шляхом; участь у здійсненні заходів, пов'язаних із припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні; участь у спеціальних

операціях зі знешкодження не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань; участь у відновленні конституційного правопорядку у разі здійснення спроб захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства; участь у здійсненні заходів правового режиму воєнного стану; виконання завдань територіальної оборони та оборона важливих державних об'єктів. Для посилення військової складової Національної гвардії України у її складі почали формуватися військові частини оперативного призначення (Про Національну гвардію України ... 2014). Однак Національна гвардія України на той час ще не була настільки потужним формуванням, щоб протистояти регулярній армії агресора.

Висновки. Результати здійсненого аналізу дають підстави стверджувати, що напередодні збройної агресії проти України російське військово-політичне керівництво було добре обізнане щодо стану справ у правовій сфері нашої держави, зокрема щодо Збройних Сил. Так, станом на 2014 рік не було чітко визначено та юридично закріплено дії особового складу військових частин у випадку спроб їх захоплення в мирний час. Завдяки цьому російськими військами була проведена вдала операція з окупації Кримського півострова. Також згідно з чинним законодавством, не було правових підстав для повномірного залучення Збройних Сил України

в антитерористичній операції у період з 2014 по 2018 років.

Де-юре, антитерористичною операцією керував начальник Антитерористичного центру при Службі безпеки України. Але, де-факто, — його заступник від Збройних Сил України. Безумовно, це негативно впливало на хід проведення антитерористичної операції, оскільки відсутність чіткого розподілу функціональних обов'язків та відповідальності між учасниками антитерористичної операції дуже часто приводило до невдалих управлінських рішень.

Водночас, інші військові формування та правоохоронні органи України фактично не мали можливості застосовувати свої структурні підрозділи з низки причин: *по-перше*, через відносно невелику кількість особового складу своїх підрозділів та відсутності досвіду ведення бойових дій на широкій ділянці фронту тривалий час; *по-друге*, через невідповідність між вимогами нормативно-правових документів щодо проведення антитерористичної операції та фактичною ситуацією, яка була в той час на сході держави.

Наприкінці 2017 року через низьку ефективність заходів із забезпечення національної безпеки України військово-політичне керівництво України дійшло висновку про недоцільність застосування Збройних Сил України саме у форматі антитерористичної операції. Незабаром була створена нова модель їх засто-

сування — операція Об'єднаних сил, яка була запроваджена наказом Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України «Про початок операції Об'єднаних сил із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації на території Донецької і Луганської областей» та почала функціонувати з 30 квітня 2018 року. На відміну від антитерористичної операції в операції Об'єднаних сил повноваження з управління військовими й правоохоронними

підрозділами надавалися Генеральному штабу Збройних Сил України, а також розширювалися права військовослужбовців.

Таким чином, з метою створення надійного безпекового середовища в Україні потрібне реформування правової сфери забезпечення національної безпеки України, починаючи від формування цілісної системи дієвих законодавчих актів у сфері національної безпеки і оборони України та створення порядку її функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

7 років від початку антитерористичної операції на Донбасі. (2021). URL: <https://www.armyfm.com.ua/7-rokiv-vid-pochatku-antiteroristichnoi-operacii-na-donbasi/> [дата зверн.: 26.07.2023].

Белашева, И. В., Ершова, Д. А. & Есаян, М. Л. (2016). *Психология терроризма: учебное пособие*. Ставрополь: Издательство СКФУ, 120 с.

Білодід, І. К. (ред.). (1979). *Словник української мови* (в 11 т., Т. 10). Київ: НВП «Видавництво “Наукова думка”» НАН України, Київ: Наукова думка, 658 с.

Вісім років тому оголосили про початок Антитерористичної операції на сході України. (2022). URL: https://galinfo.com.ua/news/visim_rokiv_tomu_ogolosyly_pro_pochatok_antyterorystychnoi_operatsii_na_shodi_ukrainy_384054.html [дата зверн.: 27.07.2023].

Гбур, З. & Кошова, С. (2021). Нормативно-правові засади боротьби з тероризмом в Україні. *Аспекти публічного управління*. Київ: Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, Том 9. № 1, с. 72–80. DOI: 10.15421/152107.

Горбулін, В. & Бадрак, В. (2023). *Над прірвою. 200 днів російської війни*. К.: ТОВ «Брайт Букс», 276 с.

Кудрявцев, Г. В. (2019). Особливості координації Антитерористичним центром при Службі безпеки України діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом у ході проведення антитерористичної операції. *Молодий вчений*. Херсон: «Видавничий дом “Гельветика”», № 4 (68), с. 145–148.

Кульчицький, С. & Якубова, Л. (2019). *Кримський вузол*. Вид. 2-ге. Київ: ТОВ «Видавництво “КЛІО”», 496 с.

- Магда, Є. В. (2017). *Гібридна агресія Росії: уроки для Європи*. Київ: «КАЛАМАР», 268 с.
- Магда, Є. В. (2015). *Гібридна війна: вижити і перемогти*. Харків: Віват, 304 с.
- Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV. (2003). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15> [дата зверн.: 25.07.2023].
- Про Збройні Сили України: Закон України від 05.10.2000 р. № 2019-III. (2000). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12> [дата зверн.: 04.07.2023].
- Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 р. № 1363-XIV. (2014). *Відомості Верховної Ради України*. № 17. Ст. 594.
- Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. (1992). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12> [дата зверн.: 19.07.2023].
- Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. (1992). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> [дата зверн.: 20.07.2023].
- Попов, В. Ю. (2018). Актуальні питання сучасної криміналістичної характеристики терористичного акту: особа злочинця. *Юридичний бюлетень*. Одеса: ОДУВС, Вип. 7. Ч. 2, с. 309–315.
- Попов, В. Ю. (2020). Сучасні можливості використання спеціальних знань при розслідуванні терористичного акту. *Європейські перспективи*. Дрогобич: ТЗОВ «Дрогобицька міська друкарня», № 2, с. 181–186.
- Попов, В. Ю. (2021). *Методика розслідування терористичного акту*: дис. ... доктора філософії: 081 – Право. Харків, 255 с.
- Сегеда, С. П. & Шевчук, В. П. (2019). Гібридна війна Росії проти України: історичний вимір. *Наука і оборона*. Київ: НУОУ імені Івана Черняхівського. № 1, с. 31–35.
- Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року “Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України”». (2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405/2014#Text> [дата зверн.: 04.07.2023].
- Appolonov, O., Schipanskii, P. & Rusnak, I. (Chair of the Working Group). (2017). *The “White Book of Antiterrorist Operation in the East of Ukraine in 2014–2016”*. Kyiv: National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi, 162 p.

REFERENCES

- 7 rokiv vid pochatku antyterorystychnoi operatsii na Donbasi [7 years since the beginning of the anti-terrorist operation in Donbas]. (2021). URL: <https://www.armyfm.com.ua/7-rokiv-vid-pochatku-antiterorystychnoi-operatsii-na-donbasi/> [Accessed: 26.07.2023]. [in Ukrainian]
- Belasheva, I. V., Ershova, D. A. & Esayan, M. L. (2016). *Psihologiya terrorizma: uchebnoe posobie* [The Psychology of terrorism: a study guide]. Stavropol: Izdatelstvo SKFU, 120 s. [in Russian].

Bilodid, I. K. (red.). (1979). *Slovnnyk ukrainskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language] (v 11 t., T. 10). Kyiv: NVP «Vydavnytstvo “Naukova dumka”» NAN Ukrainy, Kyiv: Naukova dumka, 658 s. [in Ukrainian].

Visim rokiv tomu oholosyly pro pochatok Antyterorystychnoi operatsii na skhodi Ukrainy [Eight years ago, they announced the start of the Anti-Terrorist Operation in eastern Ukraine]. (2022). URL: https://galinfo.com.ua/news/visim_rokiv_tomu_ogolosyly_pro_pochatok_antyterorystychnoi_operatsii_na_shodi_ukrainy_384054.html [Accessed: 27.07.2023]. [in Ukrainian].

Hbur, Z. & Koshova, S. (2021). Normatyvno-pravovi zasady borotby z teroryzmozom v Ukraini [Regulatory and legal principles of combating terrorism in Ukraine]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*. Kyiv: Natsionalnyi universytet okhorony zdorovia Ukrainy imeni P. L. Shupyka, Tom 9. № 1, s. 72–80. DOI: 10.15421/152107. [in Ukrainian].

Horbulin, V. & Badrak, V. (2023). *Nad prirvoiu. 200 dnyv rosiiskoi viiny* [Over the abyss 200 days of the Russian war]. K.: TOV “Brait Buks”, 276 s. [in Ukrainian].

Kudriavtsev, H. V. (2019). Osoblyvosti koordynatsii Antyterorystychnym tsentrom pry Sluzhbi bezpeky Ukrainy diialnosti subiektiv borotby z teroryzmozom u khodi provedennia antyterorystychnoi operatsii [Peculiarities of coordination by the Anti-Terrorist Center under the Security Service of Ukraine of the activities of entities fighting against terrorism during the anti-terrorist operation]. *Molodyi vchenyi*. Kherson: «Vydavnychiy dom “Helvetyka”». № 4 (68), s. 145–148. [in Ukrainian].

Kulchytskyi, S. & Yakubova, L. (2019). *Krymskyi vuzol* [Crimean knot]. Vyd. 2-he. Kyiv: TOV «Vydavnytstvo “KLIO”», 496 s. [in Ukrainian].

Mahda, Ye. V. (2017). *Hibrydna ahresiia Rosii: uroky dlia Yevropy* [Russia’s hybrid aggression: lessons for Europe]. Kyiv: “KALAMAR”, 268 s. [in Ukrainian].

Mahda, Ye. V. (2015). *Hibrydna viina: vyzhyty i peremohty* [Hybrid warfare: survive and win]. Kharkiv: Vivat, 304 s. [in Ukrainian].

Pro borotbu z teroryzmozom [About the fight against terrorism]: Zakon Ukrainy vid 20.03.2003 r. № 638-IV. (2003). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15> [Accessed: 25.07.2023]. [in Ukrainian].

Pro Zbroini Syly Ukrainy [About the Armed Forces of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 05.10.2000 r. № 2019-III. (2000). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12> [Accessed: 04.07.2023]. [in Ukrainian].

Pro Natsionalnu hvardiiu Ukrainy [About the National Guard of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13.03.2014 r. № 1363-XIV. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 17. St. 594 [in Ukrainian].

Pro oboronu Ukrainy [About the defense of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 r. № 1932-XII. (1992). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12> [Accessed: 19.07.2023]. [in Ukrainian].

Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy [About the Security Service of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 r. № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> [Accessed: 20.07.2023]. [in Ukrainian].

Popov, V. Yu. (2018). Aktualni pytannia suchasnoi kryminalistychnoi kharakterystyky terorystychnoho aktu: osoba zlochyntsia [Current issues of modern forensic characteristics of a terrorist act: the identity of the criminal]. *Yurydychnyi biuletyn*. Odesa: ODUVS, Vyp. 7. Ch. 2, s. 309–315. [in Ukrainian].

Popov, V. Iu. (2020). Suchasni mozhyvosti vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni terorystychnoho aktu [Modern possibilities of using special knowledge in the investigation of a terrorist act]. *Yevropeiski perspektyvy*. Drohobych: TzOV “Drohobytska miska drukarnia”. № 2, s. 181–186. [in Ukrainian].

Popov, V. Yu. (2021). *Metodyka rozsliduvannia terorystychnoho aktu* [Methods of investigation of a terrorist act]: dys. ... doktora filosofii: 081 — Pravo. Kharkiv, 255 s. [in Ukrainian].

Seheda, S. P. & Shevchuk, V. P. (2019). Hibrydna viina Rosii proty Ukrainy: istorychnyi vymir [Russia’s hybrid war against Ukraine: a historical dimension]. *Nauka i oborona*. Kyiv: NUOU imeni Ivana Cherniakhovskoho. № 1, s. 31–35. [in Ukrainian].

Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 13 kvitnia 2014 roku “Pro nevidkladni zakhody shchodo podolannia terorystychnoi zahrozy i zberezhennia terytorialnoi tsilnosti Ukrainy”» [Decree of the President of Ukraine «On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated April 13, 2014 “On urgent measures to overcome the terrorist threat and preserve the territorial integrity of Ukraine”»]. (2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405/2014#Text> [Accessed: 04.07.2023]. [in Ukrainian].

Appolonov, O., Schipanskii, P. & Rusnak, I. (Chair of the Working Group). (2017). *The “White Book of Antiterrorist Operation in the East of Ukraine in 2014–2016”*. Kyiv: National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi, 162 s. [in English].

Oleksandr NASHYVOCHNIKOV

Ph.D. of Historical Sciences,

The National Defence University of Ukraine

(Kyiv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4197-6408>

Oleksandr PECHORIN

Ph.D. of Military Sciences,

The National Defence University of Ukraine

(Kyiv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3130-2952>

PROBLEMS OF USING THE ARMED FORCES OF UKRAINE IN THE ANTITERRORIST OPERATION: LEGAL ASPECT

One of the main problems associated with the use of the armed forces of Ukraine in the anti-terrorist operation is the lack of attention to the legal aspect. Researchers have done significant work on an objective analysis of regulatory documents that substantiated the need and possibility of using military force in the east of Ukraine in the period from 2014 to 2018. In particular, the lack of effective legal mechanisms, the imperfection of legislative norms and their incorrect interpretation created obstacles to effectively countering the terrorist activity of Russian mercenaries. Also in this article the essence of such concepts as “terrorism” and “terrorist activity” is considered.

In this regard, it is important to pay attention not only to the need for significant changes in the current legislation, but also to increase the level of responsibility of both the military personnel of the Armed Forces of Ukraine and representatives of other paramilitary formations and law enforcement agencies. This will strengthen the combat readiness and effectiveness of the use of the Armed Forces of Ukraine, as well as ensure successful results in the fight against Russian aggression.

In addition, it is important to develop new strategies and tactics for conducting operations to counter the terrorist activities of Russian mercenaries and local separatists. Constant analysis of experience and improvement of military art will help to cope with new challenges and situations that Ukraine faces.

Thus, the solution of a number of problems in the use of the Armed Forces of Ukraine requires an integrated approach, including the development of an appropriate legislative framework, increasing combat readiness and improving the training of military personnel, as well as developing new strategies and tactics for conducting combat operations. Only by purposeful work in these areas will Ukraine be able to create an effective system of National Security.

Keywords: *anti-terrorist operation, Armed Forces of Ukraine, legislation, armed conflict, legal acts, Russian aggression.*